

TÜRKİYE'DE METİN VE MUHTEVA TENKİDİ

- 1- Osmanlı devletinin son yüzyılını aydınların kafa bulanıklığı içinde geçirdikleri ve kendilerini güvenli bir limana ulaştıracak bir çıkış yolu bulamadıkları söylenebilir. Zira ülke siyasetinde yaşanan derin çalkantılar ve parçalanmalar sadece kendi eksenini etrafında dönmekle kalmamış tüm olup bitenlere eşlik eden düşünsel arayışlar ve endişeler ortaya çıkan durumu ümit vaat etmez bir manzara haline getirmiştir. Sonuçta herkes ayakta duruyor gibi gözükken bir devletin yıkılması gerçeğiyle karşı karşıya kalmıştır.

Kendine yeni bir rota belirlemiş olan Cumhuriyet'le birlikte zaten yüzyıldır batıyla yüzleşen aydınlarda bazı hususların sorgulanması derinlikli olarak devam ettirilmiş ve yeni arayışlara girilmiştir. Devletin yüzünü tamamen batıya dönmesi nedeniyle İslam ülkelerinin ve ülkemizin dünya ölçeğindeki yeri, bu durumun gerekçeleri ve çözüm yolları üzerinde zihinler arayışlar içine girmiştir. Yeni bakış açıları yanında geleneği olduğu gibi devam ettirme ve hataları başka alanlarda arama yaklaşımları da varlığını hissettirmiştir.

Tüm olup bitenlere bakıldığında, Cumhuriyetin ilanından sonra ülkemizde zihinsel bir dönüşümün başladığı bir gerçektir. Bu gerçekleşirken geleneksel İslamî çizgi kendi mevcudiyetini devam ettirme gayretindedir. Bunun yanında farklı bir çizginin de kendini şekillendirmeye başladığını görmekteyiz. Bu bakış açısı, batı karşısında yenik düşen ümmetin yeniden eski azametli günlerine dönmesinin, bu mümkün olmazsa en azından ayakları üzerinde durabilmesinin nasıl mümkün olacağı ve nelerin eksik olduğunu da sorgulayan bir bakış açısıdır. Bu çizgide olanların dünyayı, özelde ise batıyı ve temel İslamî meselelere dair tartışmaların ortalığı kasıp kavurduğu Mısır'ı tanıyan insanlar olması, onları anlamamızı kolaylaştırmaktadır. Bu zaviyeden bakıldığında, yeni yeni şekillenmeye başlayan bu düşünce tarzının başka bir ifadeyle "eleştirel bakış açısının" arka planında ülke dışına açılmanın da önemli bir etken olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

- 2- Filizlenme dönemi çalışmaları:
İzmirli İsmail Hakkı
Zâkir Kâdirî Ugan
- 3- Ellili yıllar
- 4- Olgunlaşma dönemi
- 5- M. Said Hatiboğlu: Ankara ekolüne baktığımızda şunu görürüz: Ülkemizde metin ve muhteva tenkidini bir ameliye olarak ciddi anlamda başlatan ve bir dönem tüm tartışmaların ekseninde yer alan kişi hiç şüphe yok ki, Hatîb'in "*Şerefu Ashâbi'l-Hadis*"ini tahkik eden M. Said Hatiboğlu'dur. Zira o metin tenkidi dendiğinde akla ilk gelecek isimdir. "*İslami Tenkid Zihniyeti*" adlı doktora çalışmasından sonra 1978 yılında neşrettiği "*İslâm'da İlk Siyâsî Kavmiyetçilik: Hilâfetin Kureyşliliği*" adlı çalışması onun hadis meselelerine bakışının özünü oluşturur.
- 6- M. Hayri Kırbasoğlu ve çalışmaları: "*İslam Düşüncesinde Sünnet*", "*İslam Düşüncesinde Hadis Metodolojisi*", "*Alternatif Hadis Metodolojisi*"
- 7- Seksenlerin sonları ile doksanlı yıllar
- 8- Günümüzdeki akademik hadis çalışmalarının seyri